



## קהילת קדושי ישראל

דברי תורה

פרשת תרומה

קרית גת

הפרדס 43

## מיהו יהודי?

התלמוד (בבא בתרא צט, ע"א) עומד על השוני שבין המשכן לבין מקדש שלמה בעניין כיוון עמידתם של הכרובים. בעוד שבמשכן היו "פניהם איש אל אחיו", במקדש שלמה היו "פניהם לבית", והתלמוד מרחיק כאן כשעושים רצונו של מקום, "פניהם איש אל אחיו", כאן, בזמן שאין עושים רצונו של מקום, "ופניהם לבית". להערכתנו זהו ההבדל מצוות "בין אדם למקום" ובין "מצוות שבן אדם לחבירו". כאשר אדם עסוק כולו במצוות ש"בין אדם למקום" אזי פניו לבית. אלה הן מצוות שבין אדם לעצמו. ברם במצוות שבין אדם לחבירו אלה בחינת ופניהם איש אל אחיו.

מספרים על הרבי מקוצק שכעס מאוד וגער בגבאי בית הכנסת על ששאל אורח שנכנס לבית הכנסת האם התפלל מנחה? אמר לו הרבי מקוצק "הבא מן הדרך שואלים אותו האם אכל ושתה ולא האם התפללת מנחה?" מספר גם הרב יעקב מנדל, משיבת הר עציון, בשעה שזן עם חבריו בסוגיית טעמי המצוות הגיע ראש הישיבה הרב עמיטל ושאל אותם: מדוע אין מברכים על מצוות צדקה? והתלמיד ענה את תשובתו של הרשב"א: מהסיבה שהמצווה תלויה ברצונו של העני ליטול את הצדקה, ושמה לא יטול ותהיה ברכה לבטלה. אמר ראש הישיבה: לא! אלא כך הם פני הדברים אלו היו מברכים על צדקה היה על העני הרעב להמתין לאדון עד שיטול ידיו לשם מצווה, יטבול במקווה, יאמר 'לשם ייחוד' ויברך ובינתיים – ימות העני הרעב. דוגמאות אלו מובילות אותנו לשאלה מה מצופה מיהודי מאמין?

כששואלים מה הגדרתו של אדם דתי, התשובה המקובלת בדרך כלל היא כך: חובש כיפה, נאמן לעבודת ריבון העולמים, מרבה בתפילה, שומר שבת כהלכתה, מקפיד בשמירת המועדים והחגים, מניח תפילין הכי מהודרות, טובל במקווה כל יום וצועק בקול גדול בשמע ישראל. מילון אבן שושן מפרש כך: אדוק באמונתו מאמין בה' שהוא בורא עולם.

את המלה דת מפרש אבן שושן כחוק ומשפט, דהיינו משהו פורמאלי בלבד. ואכן, בכל מקום שנמצאים בו יותר משני אנשים צריך חוק - דת. גם בג'ונגל. אם כך אנו מגעים להגדרה מהו אדם דתי. דתי זה אדם שנמצא במסגרת כל שהיא, עם מוסכמות כל שהן שבאות לשמור על אידיאל, ערך או מטרה שאותה הגדירה הקבוצה. לסכום הדת היא מסגרת. היהדות, לעומת זאת, היא המהות והתוכן. גם בתקופות הבית הראשון והשני לכל אחד הייתה איזו שהיא מסגרת אבל יהדות איין. נהגו לעשוק יתום ואלמנה, להלין שכר עובדים, לקבל טובת הנאה ולמחרת בבוקר לקום, לטבול במקווה ולעלות לבית המקדש. זה מה שקורא כאשר מחפשים מסגרת ולא יהדות.

אף כיום במדינת ישראל עלולה התנהגות זו של חיפוש מסגרות ולא תוכן ויהדות להזיק באופן בלתי הפיך. התופעה הזו שזהותו של יהודי נמדדת על-פי המסגרת הפורמלית שהוא נמצא בה – האם הכיפה שחורה או סרוגה, שמאל או ימין, יכולה להוביל לצביעות. דבר זה עלול להביא גם לדחיית אדם מסיבות טכניות פורמאליות בלבד, ולהטעייה של העם להשקעת אנרגיה וכוח לשמר ולחזק את המסגרת הפורמלית ולא את התוכן והמהות. לכן רק כאשר "פניהם איש אל אחיו", שכל אחד נותן דעתו למצוקתו של חברו, ורואה בו אחיו-שלו, רק אז, עושים ישראל רצונו של מקום.

שבת שלום

שרון שלום